౨౨

అమ్మ ఎందుకు నవ్వింది?

'వెనక గృహలక్ష్మి మొదలయిన సినిమాలలో భర్త యింటికి రాగానే భార్యలు బూట్లతాళ్ళు దగ్గిరనుంచీ విప్పేవారు. నువ్వు ఆఖరికి తాళా లేనా వెతికి సమయానికి యివ్వవు,' అన్నాడు మా బావ పెంకితనంగా చూస్తూ.

'సినిమాలదాకా ఎందుకు? భార్యల్ని నెత్తిని పెట్టుకునే భర్తలు ఎక్కడ పడితే అక్కడే ఉన్నారు. మనం కట్టుకున్నది నూటరెండు డిగ్రీలతో బాధపడుతున్నా — పేకాటనుంచి అయిదు నిమిషాలు ముందు రాము. మీకూ నాకూ ఒకరితో పోలికలుకూడా ఎందుకు, ఊరుకోండి' అంటోంది అక్కయ్య. సరిగ్గా ఆ సమయానికి నేను వెళ్ళేను.

'ఓహోహో, తమ్ముడు! ఎప్పుడూ రావడం? అమ్మా, నాన్న బాగున్నారా? వదినకు పురుడొచ్చిందా?'

'గుమ్మంలో నిలబెట్టి ఏమిటా ప్రశ్నలూ? లోపలికి రావోయ్ — పద మొహం కడుక్కో,' అన్నాడు బావ. ఇంట్లో పూసిన సంపెంగపువ్వులూ, అమ్మ అక్కయ్యకోసం కట్టిచ్చిన తొక్కుడుపచ్చడీ, నేను దారిలోకొన్న లక్కసామానూ—ఒక్కొక్కటే బయటికి తీస్తున్నాను.

'వచ్చినప్పుడల్లా ఎందుకురా బండెడు సామానూ? తర్వాత తీద్దువు గానిలే, భోజనానికి పద'. నేను సబ్బూ తువ్వాలూ తీసుకుని పెరట్లోకి వచ్చాను.

'పిల్లలేరే? ప్రసాద్ ఏడీ, ఎక్కడా సందడే లేదు? పాపాయి ఏదీ?'

'పిల్లలిద్దరూ ఒళ్ళెరగరు. వాడు దగ్గి దగ్గి యిప్పుడే పడుకున్నాడు. దాని కివాళే నార్మలుకు వచ్చింది.'

'సరిపోయింది—ఇద్దరికీనా? నువ్వేం అంత నీరసంగా ఉన్నావు?'

అక్కయ్య చాలా జాలిగా మొహం పెట్టింది.

'తర్వాత మాటాడుకుందాంలే—పద వడ్డించేశాను' అంది.

*   *   *   *

చల్లని ఏటిగాలి డాబామీదకు కొడ్తోంది. బావ 'గుర్రు' గట్టిగా వినపడుతోంది. ఇంతా చేస్తే తొమ్మిదిన్నర అయింది. ఇల్లు కడుక్కుని—గదులన్నీ తాళాలు వేసుకుని అక్కయ్య మేడమీదకు వచ్చింది మరచెంబూ నీళ్ళూ పట్టుకుని. ప్రసాదు దగ్గు అప్పుడప్పుడు వినబడుతోంది.

'క్రిందకి పోదాం, వీడి దగ్గు ఎక్కువై పోతుందేమో.'

'ఫరవాలేదు—కూర్చోరా...'

'పాపం యిలా కుర్రాళ్ళకు పట్టుకున్నాయేమిటి? వీడికి ఎన్నాళ్ళనుంచీ దగ్గు? పాపాయి కెన్నాళ్ళనుంచీ జ్వరం?'

'అవన్నీ అడక్కు తమ్ముడూ! ఆ జబ్బులు ఎలా యీదుకొచ్చానో నాకే తెలీదు. ఒక్క మనిషిని! పడ్డపాట్లు ఆ దేముడికే తెలుసు!'

'అదేమిటే, బావో? ఇంత ఉద్యోగం, యిందరు మనుషులూ!'

'ఎందుకూ వీళ్ళందరూ, కూడా ధైర్యంచెప్పే మనిషి లేకపోయాక? ఆ గుర్రు వింటున్నావా, ఆ మనిషిని చూశావా? ఆ నిశ్చింతా, ఆ చిరునవ్వూ చూశావా?—ఎంత కొంపలంటుకున్నా యివతల వీళ్ళ ప్రాణా లెగిరిపోతున్నా అదే నిద్ర—అదే నిద్ర.'

గుండెలమీద చెయ్యి వేసుకుని హాయిగా నిద్రపోతున్న బావని చూస్తూంటే అక్కయ్య చెబుతున్న విషయాలు కళ్ళకు కట్టినట్టయ్యాయి.

*   *   *   *

అదే డాబా—యించుమించు అలాంటి రాత్రే సరిగ్గా పదిహేనురోజుల క్రిందట. ప్రసాదు ఖంగు ఖంగుమని దగ్గుతున్నాడు. పాపాయి గుక్కపట్టి ఏడుస్తోంది.

'నా కింకా ఎప్పుడు అన్నం పెడతారే అమ్మా—నేనింక ఆ వెధవమందులు మింగను'

'మరి జ్వరం ఎలా తగ్గుతుంది తల్లీ—మా అమ్మకదూ, నోరు తెరమ్మా.'

'అమ్మా, ఊపిరి సలపడంలేదే' ప్రసాదు మూలుగుతున్నాడు. బావ గుర్రు గట్టిగా వినబడుతోంది. అక్కయ్య పిల్లల్నిద్దర్నీ దగ్గిరగా తీసుకుంది.

'ఇంత గొడవలో—ఈ నోరులేని పసికందులు యింతలా బాధపడుతూంటే మీకు నిద్ర ఎలా పడుతోందండీ!'

'నా కెందుకో బెంగగా ఉంది, ఒక్కసారి లేవండీ.'

'మీరు రోజూ ఏడింటికి పడుకున్నా వద్దన్నానా? వీళ్ళిలా బాధ పడుతూంటే అసలుమీకు కన్నెలా మూత పడిందీ?'

'చూడండి—ప్రసాదు బాబు గిలగిల కొట్టుకుపోతున్నాడు, పాపాయి ఒళ్ళు కాలిపోతోంది...ఒక్కసారి లేచి మళ్ళీ పడుకోండి. నా కెంతో భయంగా ఉంది, వెళ్ళి డాక్టర్ని పిల్చుకురండి.'

అప్పటికి ఆ పర్వతం కాస్త యిటూ అటూ కదిలింది. అక్కయ్య పమిటితో కన్నీళ్ళు ఒత్తుకుంది.

'అబ్బా—నన్ను లేపకు—అదే తగ్గిపోతుంది, పడుకో.'

అలా పిల్లల్ని పెట్టుకుని అక్కయ్య రాత్రి తెల్లవార్లూ కూర్చుంది.

* * * *

జ్వరంతో బాధపడుతున్న పాపాయినీ, దగ్గు తెరలలో ఊపిరి సలపక అవస్థపడుతున్న ప్రసాదునూ అలా వదిలి అక్కయ్య క్రిందకి వచ్చెయ్య వలసింది; అప్పుడు కనపడును బావగారి ప్రజ్ఞ—అనుకున్నాను నేను కసిగా.

మరో రోజు రాత్రి. బావ యథాప్రకారంగా గుర్రు పెడుతున్నాడు. వెర్రి అక్కయ్య చీకటిలో దూరంగా భయంగా కనపడే ఏటినీ, ఆకాశం

మీద అక్కడక్కడి నక్షత్రాలనూ చూస్తూ దీనంగా కూర్చుంది. ఒక తొడ మీద ప్రసాదు, రెండవ తొడమీద పాపాయీ పడుకొని ఉన్నారు.

'చూడండీ, ఇలాంటప్పుడు నాకు నౌకర్లూ చాకర్లూ అక్ఖర్లేదు... ధైర్యంచెప్పే ప్రాణి కావాలి. వీళ్ళిద్దరిమీదా పంచప్రాణాలు పెట్టుకొని బ్రతుకుతున్నాను. ఒక్కసారి లేచి కావలిస్తే మళ్ళీ పడుకోండి.'

బావ కదలలేదు, మెదలలేదు. నోరు తెరుచుకు నిద్దరోతున్నాడుట.

ఆ నోట్లో యింత ఆముదమో ఏదో పొయ్యకపోయావా?

ఆ రాగిచెంబు పుచ్చుకుని మొట్టకపోయావా?

ఆ నున్నటి వీపుమీద ఒక్కటి వెయ్యకపోయావా?

ఇవీ నేను చెప్పిన చికిత్సలు. అక్కయ్య నవ్వి ఊరుకుంది.

'కూడా యిద్దరు ఆఫీసు బంట్రోతు లున్నారు. కావలిస్తే సుబ్బమ్మని రాత్రి సాయం ఉంచుకో-రాత్రి మాత్రం నన్ను లేపకు. లేస్తే మనిషినికాను.'

ఇదిటా బావ చెప్పిన ధైర్యం!

'ఎవరికి తప్పినా నాకు తప్పదుగా! పసికందులు గిలగిల కొట్టుకు పోతుంటే కాళ్ళు బారచాచి నిశ్చింతగా నేనుమాత్రం గుర్రు పెట్టలేను! నాకు నౌకర్లూ వద్దు-ఎవరూవద్దు?' అక్కయ్య కసిగా తనొక్కర్తే మేలు కొనేదిట. అభిమానం కొంత, కోపం కొంత-మనిషి సగమైపోయిందంటే అయిపోదూ?

ఆ వెంకటరమణమూర్తి దయవల్ల ఎలాగైతేనేం పట్టుకున్న రోగాలు తగ్గడంఅంటూ జరిగింది; అంతేచాలు.

* * * *

క్రింద పిల్లలు దెబ్బలాడుకుంటున్నాయి. డాబామీద బావ గుర్రు వినబడుతోంది.

'పోనీ అమ్మకి రాయకపోయావుటే?' అన్నాను నేను.

'చాలు నాయనా చాలు, ముచ్చట తీరిపోయింది!' అంది అక్కయ్య. నేను ఆశ్చర్యంగా చూశాను, ఏమిటో అర్థమవక.

'వెనక ఓసారి ఇలాగే ప్రసాదుకి ఎక్కువగా జ్వరం వచ్చింది. పలవరింతలూ అవీ మొదలెట్టేడు. కూచిమంచివారి అమ్మాయి పెళ్ళికి అమ్మ నర్సీపట్నం వచ్చింది—ఎప్పుడూ, క్రిందటి దీపావళీ అమావాశ్య పదిరోజు లుందనగా—జ్ఞాపకం ఉందా? అప్పుడు దగ్గిరని యిక్కడి కొచ్చింది. వచ్చే సరికి సరిగ్గా వీడికి ఊష్ణం. సరే, యీ మనిషిని ఎరుగుదువు కదా, అప్పుడూ యిప్పుడూ ఒక్కలా ఉన్నారు! దీపాలు పెట్టే సరికి యీ పీపా మరి కదలదు!—ఏటిగాలి జబ్బుచెయ్యదని ఎప్పుడూ యిక్కడే మేం పడుకుంటాం. నాకు ఒళ్ళుమండి అమ్మని తీసుకొచ్చి ప్రసాదు పలవరింతల్ని—ప్రక్కనే యీయన కలవరింతల్నీ చూపించాను. చూపిస్తే ఏమందో తెలుసా?'

'ఏమందీ'?

'నవ్వింది!'

'నవ్విందా? ఏడవలేకపోయిందీ?' అనేసి నాలుక కరుచుకున్నాను నేను.

'ఛా, తప్పు—ఏ మాటపడితే ఆమాట—నవ్విన మనిషి ఊరుకోవచ్చునా తమ్ముడూ, మళ్ళీ నువ్వు వెళ్ళేక చెప్పేవుగనుక—అందిగదా...'

'ఏమందీ?'

''ఎంత చక్కగా నిద్దరోతున్నాడే అమ్మాయీ! చూస్తే ఎంతసరదా వేస్తోందే!'...బాగుందా?''

'అమ్మకి మతిపోయినట్టుంది—చెప్పు చెప్పు.'

''చూడమ్మాయ్ తాయారూ, ప్రపంచంలో ఒక్కొక్క మనిషికి ఒక్కొక్క బాధ. నేనూ యింతమంది పిల్లల్ని కన్నానా...ఎక్కడా యింత నిశ్చింత చూడలేదు. ఇంత హాయిగా గుండెమీద చెయ్యి వేసుకుని నిద్రపోగలిగే అదృష్టం ఎంత తక్కువమందికో కాని పట్టదు. తనకి నిద్రపట్టక—తనతో పాటు పెళ్ళాన్ని లేపి కూర్చోపెట్టి యిల్లు పెళ్ళివారిల్లుచేసే మొగా

ళ్ళెందరోన్ని చూశాను. మా అల్లుడికేం, మహరాజు! పగలల్లా కష్టపడి పని చేస్తాడు. రాత్రి ఆ శ్రమంతా తీర్చుకుంటాడు. ఇక నీకు ధైర్యం చెప్పడం నీకూడా పిల్లల్ని చూడ్డం లేదంటావా, చేసి, చేసినదానికి పదిరెట్లు చెప్పే వాళ్ళకన్నా—చెయ్యని మగవాళ్ళే ఎప్పటికీ నయం' అని, నిద్రపోతున్న ఆయన్ని చూసి మరోమారు నవ్వింది. నాకు ఆ మాటలూ అర్థమవలేదు, ఆ నవ్వూ అర్థమవలేదు'' అని ముగించింది అక్కయ్య. చెప్పకేం, అమ్మ ధోరణి నాకూ అర్థమవలేదు.

'ఎందుకు తమ్ముడూ, ఆడపుట్టుక పుట్టేక అనుభవించక తప్పదు! మహరాజుతో చెప్తే మరి రెండు తగల్నియ్యమన్నాడుట—కన్నతల్లి కాదు ఎవరైనా సరే ఈ దేశంలో మొగాళ్ళపక్షే తీర్పు చెబుతారు.'

పిల్లలిద్దరూ పడుకున్నారు. అక్కయ్యా నేనూ నెమ్మదిగా ప్రక్కలమీదికి ఒరిగేం.

*　　　*　　　*　　　*

ఠాణాలో పదకొండు గంటలు కొట్టడం వినిపించింది. బావ యింకా ఆఫీసుకి వెళ్ళలేదు.

'ఎందుకు భోంచేశావా అనిపిస్తోంది—కడుపు బరువుగా ఉంది. టెంపరేచరుగాని ఉందో ఏమిటో!' అక్కయ్య థర్మామీటరు తీసియిచ్చింది.

'ఎంతుందీ?' అన్నాను నేను చెయ్యి కడుక్కుంటూ.

'ఎంతో లేదు. నూరుంది. అప్పన్నని యిలా పిలవ్వే—ఆఫీసుకి కబురు పంపిస్తాను' అన్నాడు బావ. మధ్య గదిలో పేపరు చదువుతూ పడుకున్నాడు. అక్కయ్య పాపాయికి మందిచ్చి ఆడిస్తోంది.

'ఈ పడ్డబాధలు చాలేయికాదు కాబోలు! నేను కాపురానికి వచ్చేక ఆయన జిర్రున చీది ఎరగరు. ఇదేం ఖర్మమో—వీళ్ళకీ కాస్త తగ్గేయనుకునేసరికి ఆయనకి పట్టుకుంది.'

నా చిన్న బుర్రకి ఒక ఆలోచన మెరుపులా తోచింది. పెరట్లోకి అక్కయ్యని పిలిచాను.

'నే చెప్పినట్టు చేసావంటే చిన్న కబురు చెబుతాను.'

'ఏమిటదీ?' అక్కయ్య ఆశ్చర్యంగా చూసింది.

'నిన్నరాత్రి నువ్వు బావసంగతి అంతా చెప్పినదగ్గిర్నుంచీ నాకు అతనిమీద చెప్పలేనంత కోపంగాఉంది—నీ పిల్లలు తన పిల్లలు మాత్రం కారా యేం? అంత చాకిరి నువ్వే చేసుకుని ఎందుకు బాధపడాలి? నేను పెద్దవాడ్నైతే బావకంటే పొడుగూ వెడల్పు ఉంటే తెలిసేది మజా'

అక్కయ్య అభిమానంగా నా తల నిమిరింది.

'అయితే యిప్పు డేమంటావురా?' అంది అదోలా నవ్వి.

'అవును. ఎవరిదాకా వచ్చేదాకా వాళ్ళకి తెలీదు. ఇవాళ బావకి జ్వరం రావడం మంచికే వచ్చింది. ఒక్కడ్నే బాధపడనీ—నువ్వు పిల్చినా వెళ్ళకు...మందు యివ్వడం, దగ్గిర కూర్చుని విసరడం—యిలాంటివి చెయ్యకు...'

అక్కయ్య మాటాడలేదు. ఆలోచిస్తూ కూర్చుంది.

'ఏం నా మాట వింటావా? ఇవాళ ఒక్క రోజూనూ...లేకపోతే నాకేం? నీ ఖర్మం'

'అలాగే లేరా...ఇవేం జబ్బులో, ఎలా వచ్చిన జ్వరం అలా తగ్గిపోతే బాగుణ్ణమ్మా'

'మరేం మించిపోయింది లేదులే—కాస్త తగల్నీ' అన్నాను నేను కోపంగా...

'తాయారూ, తాయారూ...' మా బావకేక వినిపించింది. మా అక్కయ్య వెళ్ళబోయింది. నేను అడ్డుకున్నాను.

'ఇన్నీ చెబితే యిదా నువు చేసేపని? పిల్లలు జబ్బులతో అలా గిలగిల లాడుతూంటే బావ బ్రతిమాలినా పలికేవాడా? నువ్వెందుకు వెళ్లాలి?'

అక్కయ్యను బలవంతంగా అడ్డేసి నేను బావదగ్గిర కెళ్ళేను.

'ఎందుకు బావా, అక్కయ్య అన్నం వారుస్తోంది...ఎందుకూ?'

'పనుంది—యిలా పిలు'

'ఏమిటా పనీ? నాతో చెప్పు చేస్తాను'

'ముందు దాన్ని పిలవోయ్'

'ఇప్పు డది రావడానికి కుదరదు. ఇంతకీ ఏ పనికైనా హమేషా సిద్ధంగా వీధిలో యిద్దరు బంట్రోతు లున్నారు. ఇంకా ఏవైనా కావలిస్తే సుబ్బమ్మ ఉంది. వాళ్ళచేత చేయించుకోవచ్చు...'

తిరిగి జవాబుకేనా చూడకుండా నేను యింట్లోకి వచ్చేశాను. అక్కయ్య వెళ్ళకుండా ముక్కాలిపీట వేసుకుని వంటింటికి గొళ్ళెం పెట్టేను. దీనితో బావ నిద్రమత్తు వదలాలి!

*   *   *   *

ఇదేమిటమ్మా యీ అక్కయ్య! జబ్బులతో పోరాడలేక, యింకో మనిషిలేక—కూడా బావ వుండీ ఏమీ చెయ్యక నానా అవస్థా పడ్డానని రాత్రి కంటనీరు పెట్టుకుని చెప్పింది ... ఇప్పుడు — తనమట్టుకు తనకే తెలి సొస్తుంది, ఆగవే అంటే పట్టుకోడమే కష్టమైపోతోంది!

ఎలా అయితేనేం—నానా అవస్థాపడి అక్కయ్యను అంతవరకూ బావ దగ్గిర కెళ్ళకుండా కాపాడేను. మందిచ్చి వెళ్ళడం...యివన్నీ కనుక్కో డానికి అక్కయ్య కెంత సిగ్గు లేకపోయిందో! సుబ్బమ్మద్వారా అన్నీ తెలుసుకుంటూనే ఉందిట. ఎంత యిది లేదో!

అక్కయ్యా నేనూ పక్క పక్కని మంచాలు వేసుకు పడుకున్నాం. నేను పడుకోబోతూ అక్కయ్యకు మళ్ళీ వార్నింగు యిచ్చాను.

'ఒసే అక్కయ్యా, చూడు...నువ్వు పదిహేనేసి రోజులు ఏ సాయమూ లేకుండా అనుభవించావు. కనీసం ఈ ఒక్కరోజేనా బావని అనుభవించనీ ...ఈ ఒక్కరాత్రే గడవనీ రేపు చూద్దాం. ఇదుగో మళ్ళీ మళ్ళీ చెబుతున్నాను, కదిలావంటే సరస్వత్తోడూ...' బావకి పట్టిన స్థితి తలుచుకుని సరదా పడుతూ ఎప్పుడు పడుకున్నానో నాకే తెలీదు. ఓ రాత్రివేళ లేచి చూసేసరికి అక్కయ్య పక్కమీద లేదు! గబగబా బావ గదిలోకి వెళ్లేను. కిటికీలోంచి చూశాను. బావకి కాళ్ళు పడుతోంది. దీన్ని చావగొట్టినా పాపం ఉందీ? పైగా అంటోంది ఎంత సిగ్గులేదో!

'అబ్బ—వళ్ళెంత కాలిపోతోందో...ఓసారి డాక్టర్ని మళ్ళీ పిలుస్తే?'

'వాడికేం తెలుసు కుర్రనాగమ్మ! చిన్నబుచ్చుకుంటాడని మీ దగ్గరకి రాలేదు. ఎంత బాధ పడ్డారో! నన్నేం చేస్తే పాపముందీ?'

'బత్తాయిరసం యియ్యనా ... ఇలా తిరగండి ఆ కనుబొమ్మలు పడతాను.'

*　　　*　　　*　　　*

నాకు ఒళ్ళు మండిపోయి ఆ మర్నాడే యింటికొచ్చేశాను. అక్కయ్య బావనుగురించి అన్నదీ, నేను చేసిందీ ... అన్నీ పూర్తిగా అమ్మకి చెప్పి అడిగేను.

'అమ్మా...అక్కయ్య యిలా ఎందుకు చేసిందే?'

అమ్మ జవాబు చెప్పలేదు. నవ్వింది. నా కిష్టం కాలేదు. ఎందుకు నవ్వింది?